

Τό νομοσχέδιο γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος καί τῶν ἐργαζομένων ἀπό τή βιομηχανική ρύπανση.*

Ὁμάδα Δουλειᾶς τῆς ΕΛΕΜΕΠ.

1. Εἰσαγωγή.

Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σ/ν «περί προστασίας τοῦ περιβάλλοντος καί τῶν ἐργαζομένων ἐκ τῆς ρυπάνσεως τῆς προερχομένης ἐκ βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων» ἄρχισε πρὶν δύο περίπου χρόνια ἀπό μιά χαρακτηριστική στή σύνθεσή της ἐπιτροπή τοῦ

ὑπουργείου Βιομηχανίας στήν ὁποία συμμετεῖχε ὁ Σύνδεσμος Ἑλλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) καί διάφοροι τεχνοκράτες «εἰδικοί» εἴτε ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Δημοσίου, εἴτε ὡς ἄτομα «κύρους».

Δέν εἶναι βέβαια τυχαῖο τό γεγονός ὅτι δέν συμμετεῖχαν φορεῖς μέ ἄμεση σχέση μέ τό θέμα, μέ γνώση τοῦ σχετικοῦ ἀντικειμένου καί μέ δυνατότητες παρέμβας. Τέτοιοι φορεῖς, ὅπως τό ΤΕΕ, ἡ ΕΕΧ, ἡ Τοπική Αὐτοδιοίκηση, οἱ φορεῖς τῶν ἐργαζομένων, κλπ., ἀποκλείστηκαν ἀπ' αὐτή τήν ὑπόθεση ἂν καί νομιμοποιούνταν στήν οὐσία ἡ συμμετοχή τους ἀπό τήν ἀντιπροσωπευτική τους ιδιότητα. Αὐτό ἔγινε γιατί ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ρύπανσης τοῦ περιβάλλοντος φαίνεται ὅτι, κατά τήν ἀντίληψη τῆς κυβέρνησης, εἶναι ἓνα θέμα διαπραγμάτευσης καί διακανονισμοῦ ἀνάμεσα στή βιομηχανία καί τήν κυβέρνηση.

*Τό νομοσχέδιο ἂν καί ἀναγγέλθηκε ἀπό τά μέσα ἐνημέρωσης καί τοὺς κρατικούς παράγοντες ὅτι θά περάσει ἀπό τή Βουλὴ μέχρι τό τέλος τοῦ 1979, ὥστόσο τίποτε δέν ἔχει ἀκούστεϊ μέχρι σήμερα γιά τήν τύχη του.

2. Οί ἐγγενεῖς ἀδυναμίες

Τό νομοσχέδιο περιέχει ἀναντίρρηση ἓνα «μικρό νόμο πλαίσιο» γιά τή ρύθμιση θεμάτων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος. Εἶναι «μικρό» γιατί ἐπιχειρεῖται ἡ ρύθμιση ἑνός μόνο τομέα δραστηριοτήτων ἀπό τίς ὁποῖες προκαλεῖται ρύπανση στό περιβάλλον, τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. Καί εἶναι νόμος «πλαίσιο» γιατί παρέχεται εὐρύτατη εὐχέρεια ρύθμισης τῶν προβλημάτων τοῦ βιομηχανικοῦ-περιβάλλοντος στήν ἐκτελεστική ἐξουσία.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή τό νομοσχέδιο σημαδεύεται κατ' ἀρχήν ἀπό δύο ἐγγενεῖς ἀδυναμίες:

α) περιορίζεται στήν ἀντιμετώπιση τῆς ρύπανσης τοῦ περιβάλλοντος καί τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τή δραστηριότητα μόνο τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, ὅπως κι αὐτές τελικά προσδιορίζονται στό νομοσχέδιο. Ἡ ρύπανση ὅμως τοῦ περιβάλλοντος προέρχεται ἀπό μία σειρά πηγές -ὅπως στερεά ἀπόβλητα καί ἀπορρίματα, γεωργική προέλευση, μαζικές πηγές κ.τ.λ.- πού ἀπαιτοῦν συνολική ἀντιμετώπιση. Ἐτσι ἡ τμηματική αὐτή ρύθμιση, πού ἀφήνει ἔξω τίς ἄλλες σοβαρές μορφές ρύπανσης γιά τίς ὁποῖες δέν ὑπάρχει ἀντίστοιχη νομοθετική πρόδλεψη, ὄχι μόνο δημιουργεῖ τόν κίνδυνο θέσπισης στό μέλλον διατάξεων πού δύσκολα θά βρισκονται σέ ἀρμονία μέ τίς προτεινόμενες διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου, ἀλλά ἐπιτείνει τήν ὑπάρχουσα πολυνομία καί πολυαρχία.

β) υἱοθετεῖ τή μέθοδο τῶν νόμων-πλαισίων πού ἀναπόφευκτα σημαίνει ἀπορρόφηση μεγάλου μέρους τῆς δικαιοδοσίας τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐκτελεστική. Ἡ νομοτεχνική αὐτή μέθοδος δέν εἶναι ἡ πιό πρόσφορη γιά τή ρύθμιση τῶν θεμάτων προστασίας τοῦ περιβάλλοντος γιατί περιορίζει σημαντικά τή συμβολή τοῦ νομοθέτη, πού ἀσκεῖται -ὅπως στήν περίπτωση τοῦ συγκεκριμένου νομοσχεδίου- στή χάραξη μόνο τῶν γενικῶν κατευθυντήριων γραμμῶν ἀφήνοντας τήν ὑλοποίησή τους στή διοίκηση, ὅταν μάλιστα ἐπιβάλλονταν ἡ λεπτομερής καί συγκεκριμένη διατύπωση τους στό κείμενο τοῦ νόμου. Ἡ ἐξουσιοδότηση πού προβλέπει τό νομοσχέδιο γιά τήν ἐκδότηση διοικητικῶν πράξεων δέν ἀφορᾷ ἀποκλειστικά, ὅπως θά μπορούσε νά γίνει δεκτό, τόν καθορισμό τεχνικῶν κριτηρίων, ἀλλά εἶναι εὐρύτατη καί μπορεῖ εὐλόγα νά δημιουργήσῃ θέμα συνταγματικῆς ἀνοχῆς. Ἡ ἐγγενής αὐτή μειονεκτική κατάσταση γίνεται ἀκόμη πιό σοβαρή ὅταν ἡ ψήφιση τοῦ νομοσχεδίου ἐπιχειρεῖται χωρίς τήν προηγούμενη θέσπιση ἑνός ὁλοκληρωμένου νόμου-πλαισίου (ἐφόσον τελικά πρὸς αὐτό τό εἶδος νομοθετήματος φαίνεται νά στρέφεται ἡ κυβερνητική νομοτεχνική ἐπιλογή) γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος πού νά διέπει -ἔστω καί σέ γενικές κατευθυντήριες ἀρχές- ὁλόκληρο τό φάσμα τῶν δραστηριοτήτων ἀπό τίς ὁποῖες προκαλοῦνται περιστατικά ρύπανσης. Ἐτσι τουλάχιστον οἱ διατάξεις καί οἱ μηχανισμοί πού εἰσάγει τό νομοσχέδιο θά φαίνονταν ἑναρμονισμένοι μέσα σ' ἓνα γενικότερο πλαίσιο. Ἐξάλλου τό γεγονός τῆς κατάθεσης τοῦ νομοσχεδίου ἀπό τό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας (παρά τό γεγονός ὅτι «τυπικά» φέρει τίς ὑπογραφές 6 ὑπουργῶν), πού εἶχε καί τή βασική εὐθύνη γιά τή σύνταξή του, ἀποκαλύπτει καί τήν ὀπτική γωνία ἀπό τήν ὁποία σκοπεῖται ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο καθορί-

ζεται στίς διατάξεις τοῦ (ἄρθρο 6) τό «ἐπιτρεπόμενο ὄριο» ρύπανσης ἀντανάκλα καί τήν πραγματική βούληση τοῦ συντάκτη τοῦ νομοσχεδίου, πού στήν κυριολεξία δέν εἶναι ὁ προσδιορισμός τοῦ πότε μία βιομηχανική ἐγκατάσταση ρυπαίνει ἀλλά πότε μία βιομηχανική ἐγκατάσταση δέν προκαλεῖ ρύπανση. Καί τοῦτο εἶναι φυσιολογικό γιά νομοσχέδιο πού προέρχεται ἀπό τό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας. Ὁ καθορισμός τοῦ ἐπιτρεπόμενου ὁρίου ρύπανσης, ὅπως προσδιορίζεται στίς διατάξεις πού προαναφέρθηκαν, ἀφήνει στίς βιομηχανίες τεράστιο περιθώριο μετάθεσης τοῦ ὁρίου ἐκπομπῶν σέ πολύ ὑψηλά ἐπίπεδα μέ ἀντίστοιχη συμπίεση τοῦ ὁρίου ἀνοχῆς ἀπό μέρους τοῦ ἀποδέκτη. Καί τοῦτο ὄχι μόνο γιατί ὁ καθορισμός τοῦ ἐπιτρεπόμενου ὁρίου γίνεται ἀπό τή διοίκηση στά πλαίσια τῆς εὐρύτατης νομοθετικῆς ἐξουσιοδότησης πού προαναφέρθηκε, ἀλλά καί γιατί ὅλοι σχεδόν οἱ παράγοντες πού ἐπιδροῦν στόν καθορισμό τοῦ ἐπιτρεπόμενου ὁρίου, πού ἑνδεικτικά ἀναφέρονται στίς διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου (ἀντικείμενο τῆς δραστηριότητας, ἐφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, παραγωγική ἱκανότητα τῆς ἐγκατάστασης, ἐκπεμπόμενες ρυπαίνουσες οὐσίες, τοποθεσία ἐγκατάστασης), λειτουργοῦν ὑπέρ τῆς ρυπαίνουσας βιομηχανικῆς ἐγκατάστασης, ἀφοῦ εἰνοῦν σχεδόν ὅλα τή συγκράτηση τοῦ ἐπιτρεπόμενου ὁρίου ρύπανσης σέ πολύ ὑψηλότερα ὅρια ἀπό ἐκεῖνα πού μπορεῖ νά θεωρηθοῦν ἀνεκτά γιά τόν ἀποδέκτη. Καί τοῦτο γιατί ἀπό τούς παράγοντες αὐτούς ἀπουσιάζουν ἐκεῖνοι πού θά μπορούσαν νά ἀνασχέσουν τή μεγιστοποίηση τοῦ ἐπιτρεπόμενου ὁρίου ρύπανσης καί νά λειτουργήσουν ὑπέρ τοῦ ἀποδέκτη (ὅπως π.χ. ἡ ὑπαρξη οἰκισμῶν, ὁ ρυθμός καί οἱ σύγχρονες συνθήκες τῆς ζωῆς, τό πολιτιστικό περιβάλλον κλπ.). Ἡ μεμονωμένη καί γενική ἀναφορά τοῦ νομοσχεδίου στό «εἶδος τοῦ ἀποδέκτη» σάν παράγοντα ἀντισταθμιστικοῦ τοῦ ρόλου ὧν τῶν ὑπολοίπων παραγόντων πού λειτουργοῦν ὑπέρ τῆς ρυπαίνουσας ἐγκατάστασης εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ καί ἀτρόσφορη γιά τήν ἐπίτευξη μιᾶς κάποιας ἰσορροπίας.

3. Ἡ χάραξη περιβαλλοντικῆς πολιτικῆς ἀπό τό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας

Εἶναι χαρακτηριστικό τῆς ἀντίληψης πού ἐπικρατεῖ γιά τό περιβάλλον τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση καί εἰδικότερα τό Ἐθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας καί Περιβάλλοντος (ΕΣΧΠ), πού τυπικά τουλάχιστον ἔχει τήν εὐθύνη τῆς περιβαλλοντικῆς πολιτικῆς, ἄφησε στό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας τήν πολιτική εὐθύνη τῆς εἰσήγησης αὐτοῦ τοῦ σ/ν πού στήν πράξη χαράζει μιᾶ πολιτική προστασίας περιβάλλοντος στήν Ἑλλάδα, μέ κριτήρια ἐνταγμένα στήν «ἀναπτυξιακή» λογική τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας.

Αὐτό φαίνεται εἰδικότερα ὅταν στό σ/ν διατυπώνεται ἡ γενική θέση ὅτι τά Ὑπουργεῖα Βιομηχανίας καί Ἐργασίας εἶναι ἀρμόδια γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος ἀπό τή βιομηχανική δραστηριότητα (ἄρ. 3), ὅταν οἱ Μελέτες Περιβαλλοντικῶν Ἐπιπτώσεων ἐλέγχονται ἀπό τό ἴδιο τό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας (ἄρ. 7) ἢ ὅπως ἀναφέρθηκε, ὅταν γιά τά ἐπιτρεπτά ὅρια ἐκπομπῆς ἡ μελέτη τοῦ ἀποδέκτη καί ἡ γνώση του εἶναι μόνο μιᾶ ἀπλή καί μεμονωμένη παράμετρος πού μπορεῖ νά ληφθεῖ

ύποψη (άρ. 6), όταν συνίστανται όργανα σάν τά Συμβούλια Προστασίας Περιβάλλοντος καί Έργαζομένων πού, γιατί όχι, θά παίξουν τό στρατηγικό ρόλο στήν πολιτική προστασίας περιβάλλοντος στήν Ελλάδα.

Οί λίγες παραπάνω αναφορές, καθώς καί όλη ή φιλοσοφία του σ/ν δείχνουν τήν πρόθεση του: νά καθορίσει έγκαιρα τό Έπουργείο Βιομηχανίας (ή καλύτερα τό έπουργείο των Βιομηχανών) μιά αποσπασματική πολιτική προστασίας περιβάλλοντος, στους όρους των απαιτήσεων των βιομηχανίας, προλαβαίνοντας τήν αναμενόμενη μελλοντική πίεση πού θά ζητάει μιά πολιτική προστασίας περιβάλλοντος στους όρους του συμφέροντος των εργαζομένων καί των κατοίκων των πόλεων.

Έτσι τό αποτέλεσμα είναι σαφές: ξεκόβεται ή απαίτηση γιά προστασία από τή βιομηχανική ρύπανση από κάθε συσχέτιση μέ τό χωροταξικό καί ρυθμιστικό σχεδιασμό, μέ τή διατήρηση τής οικολογικής ισορροπίας, μέ τίς απαιτήσεις των εργαζομένων γιά ανθρώπινη ποιότητα ζωής. Η φιλοσοφία γιά τόν έλεγχο τής ρύπανσης πού επιλέγεται είναι ό έλεγχος καί ό καθορισμός όριών στις πηγές ρύπανσης. Τό έπουργείο Βιομηχανίας προτείνει νά «κανονιστεί» τό θέμα βιομηχανικής ρύπανσης στή βάση μιάς διαδικασίας, γιατί όχι καί διαμάχης, ανάμεσα στό έπουργείο Βιομηχανίας καί στόν κάθε βιομήχανο, γιά τά όρια πού θά πρέπει νά πληρεί ή καμινάδα του.

Χωρίς νά παραγνωρίζουμε ότι αυτό μπορεί νά όδηγήσει σέ κάποια μέτρα γιά τόν έλεγχο τής ρύπανσης, πού σέ μικρή κλίμακα δέν θά είναι όπωσδήποτε άρνητικά, πρέπει νά τονίσουμε ότι ή προστασία του περιβάλλοντος δέν μπορεί νά νοηθεί έτσι.

Νομίζουμε ότι κέντρο τής φιλοσοφίας γιά μιά σωστή πολιτική προστασίας περιβάλλοντος είναι ή έννοια του ένιαίου του περιβάλλοντος. Έτσι, ενώ μέ τό σ/ν είναι οί πηγές ρύπανσης ή οί ανάγκες τής βιομηχανίας πού πιέζουν γιά νά καθορίσουν μιά ποιότητα περιβάλλοντος, έμεις βλέπουμε ότι αντίθετα ό αποδέκτης, τό περιβάλλον, οί εργαζόμενοι καί οί κάτοικοι τής περιοχής θά πρέπει νά καθορίσουν τήν αποδεκτή ρύπανση από τίς πηγές, ανάλογα μέ τήν επιθυμητή ποιότητα του περιβάλλοντος. Άλλά γιά νά γίνει κάτι τέτοιο πέρα από τήν άλλαγή άντίληψης γιά τό περιβάλλον χρειάζεται καί ή διοικητική δυνατότητα. Δηλαδή ένας φορέας ένιαίος πού θά άντιστοιχεί στό ένιαίο του περιβάλλοντος καί τής αντιμετώπισης των προβλημάτων προστασίας του, μέ συμμετοχή στήν πράξη όλων των πλευρών πού άφορά τό πρόβλημα.

Ένα τέτοιος φορέας δέν θά μπορούσε δέβαια νά δρίσκεται στα πλαίσια του Έπουργείου Βιομηχανίας, αλλά θά έπρεπε νά είναι άνεξάρτητος των «ανάπτυξιακών» έπουργείων, στήν προσπάθεια νά κρατήσει μιά άναγκαία ισορροπία ανάμεσα στους στεγανούς καί διακεκρυμένους τομείς δραστηριότητας μέ τους όποιους λειτουργεί τό κράτος. Στήν πράξη μέ τό συγκεκριμένο σ/ν άνατίθεται μεγάλο μέρος του ρόλου ενός τέτοιου φορέα στό έπουργείο Βιομηχανίας, πού θά παιχτεί όμως στα πλαίσια μιάς μεροληπτικής γιά τίς απαιτήσεις τής βιομηχανίας πολιτικής, πού έχει σάν κριτήριο τό μέγιστο βραχυπρόθεσμο κέρδος.

Έτσι μπορεί νά έρμηνευτεί ή άντίθεση πολλών βιομηχανών στό σ/ν, ως άντίδραση στό πέρασμα από τήν άσυνδοσία στήν κάτως μεθοδευμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων τής βιομη-

χανικής ρύπανσης. Ἀλλά καί τά μέτρα πού θεσμοθετοῦνται μέ τό σ/ν μετατίθενται στό μεσοπρόθεσμο μέλλον μέ τίς σχετικές προβλέψεις παρατάσεων (άρθρ. 7, 8, 9 καί 12).

4. Προστασία τοῦ ἐργασιακοῦ περιβάλλοντος χωρίς ἀρχές.

Στό ἴδιο σ/ν, πού δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις γιά νά καθορίσει τό Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας μιά πολιτική προστασίας τοῦ περιβάλλοντος, περιλαμβάνονται καί μερικά ἄρθρα πού εἰσηγεῖται τό Ὑπουργεῖο Ἐργασίας καί ἀφορροῦν εἰδικά τήν προστασία τῶν ἐργαζομένων ἀπό τή βιομηχανική ρύπανση.

Στήν περίπτωση αὐτή ἂν καί θά ἔπρεπε τό Ὑπουργεῖο Ἐργασίας νά χαράξει μιά γενναία γραμμή θεσμοθετώντας τίς ἀρχές πάνω στίς ὁποῖες θά βασιζόταν ἡ δυνατότητα γιά ἀνθρώπινες συνθήκες ἐργασίας, κάθε ἄλλο παρά αὐτό γίνεται. Ἡ ἔλλειψη ἑνός γενικοῦ νόμου γιά τό ἐργασιακό περιβάλλον εἶναι βασική αἰτία γιά νά μένουν μετέωρες οἱ προβλέψεις τοῦ συγκεκριμένου σ/ν.

Σέ μιά χωρά σάν τήν Ἑλλάδα ὅπου εἶναι κοινή συνείδηση ὅτι τό ἐργασιακό περιβάλλον δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικό σέ σχέση μέ τά κοινωνικά, οἰκονομικά καί τεχνολογικά δεδομένα, ὅπου συχνά ἀντί νά προσαρμόζεται ἡ ἐργασία στίς φυσικές καί πνευματικές δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου γίνεται τό ἀντίθετο, ὅπου οἱ ἐργαζόμενοι δέν παίζουν ρόλο στόν καθορισμό τῶν συνθηκῶν ἐργασίας τους, εἶναι εὐκολό νά ἀντιληφθεῖ κανεῖς πόσο μεγάλη εἶναι τά περιθώρια ἐκμετάλλευσης τῶν ἐργαζομένων, στό ἐπίπεδο τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς τους καί εἶναι ἐπομένως χαρακτηριστική ἡ βαρύτητα πού θά εἶχε ἕνα θεσμικό πλαίσιο ἀρχῶν ἀρνητικό γιά τά πιά πάνω δεδομένα.

Ἔτσι ἀντί νά καλυφθοῦν τέτοια κενά στό σχετικό θεσμικό πλαίσιο, τό σ/ν μόλις πού ἀφήνει νά διαφανεῖ τό ἐνδιαφέρον τῆς πολιτείας γιά τήν ἀσφάλεια, ποιότητα ζωῆς καί υἱεία τῶν ἐργαζομένων στή βιομηχανία.

Οὐσιαστικά αὐτή ἡ ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας δέν φαίνεται νά παρουσιάζεται δυναμικά σέ κάθε διάταξη τοῦ σ/ν, οὔτε νά ἀποτελεῖ τό δικαιολογητικό λόγο θεσμοθέτησης τοῦ ἴδιου τοῦ σ/ν. Ἔτσι, εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι στό ἄρθρο II εἰσάγεται ἡ ἔννοια τῆς «πρόνοιας» τῶν ἐργοδοτῶν γιά τό ἐργασιακό περιβάλλον. Πρόκειται γιά μιά ἀντίληψη πού ἀμβλύνει τήν ἀναγκαστική ὑποχρέωση τῶν ἐργοδοτῶν γιά ἐξασφάλιση τοῦ ἐπιθυμητοῦ περιβάλλοντος ἐργασίας γιά τούς ἐργαζομένους, ἐνῶ ἀποσιωπάται ἡ ἔννοια τοῦ ἀντίστοιχου δικαιώματος τῶν ἐργαζομένων. Εἶναι ἀκόμη σημαντικό ὅτι μέ τή μέθοδο τῶν Προεδρικών Διαταγμάτων ἀφήνονται ἐδῶ μεγάλες ἀσάφειες ἀλλά καί χρονικά περιθώρια ἡ καί ἔλλειπες προβλέψεις (ἄρθρα 12 παρ. 1, 13, 26 παρ. 1 καί 2), πού ἐξασθενίζουν κι αὐτές τίς ἴδιες τίς ὑπάρχουσες ρυθμίσεις πού προτείνονται μέ τό σ/ν. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά οἱ ἐργαζόμενοι καί οἱ φορεῖς τους ἐκπροσωποῦνται μόνο σέ ἕνα Συμβούλιο ἀκαθόριστου προορισμοῦ, χωρίς νά συμμετέχουν οὐσιαστικά στίς διαδικασίες καθορισμοῦ καί ἐλέγχου τῆς ποιότητας τοῦ περιβάλλοντος ἐργασίας τους.

5. Ἡ πολιτική εὐθύνη γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος στήν Ἑλλάδα.

Θά ἦταν παράλειψη ἂν δέν κλείναμε αὐτό τό σημεῖωμα μέ τήν παρατήρηση ὅτι τό σ/ν δίνει στήν πράξη ἀνάγλυψη τῆς φιλοσοφίας πού υἱοθετεῖ ὁ ν. 360/76 γιά τή χωροταξία καί τό περιβάλλον.

Σύμφωνα μέ τό νόμο αὐτό σέ κάθε τομέα δραστηριότητας τοῦ κράτους πού ἔχει σχέση μέ τό περιβάλλον -ἀντίστοιχο ὑπουργεῖο, Ὁργανισμός, κλπ.- ἀνήκει ἕνα «κομμάτι» περιβάλλοντος καί σχετικῆς εὐθύνῃς, ἐνῶ ὁ συντονισμός τους ἀνήκει στό ΕΣΧΠ.

Ὅμως ἀπό τό ΕΣΧΠ δέν πέρασαν ποτέ σχεδόν τά ζητήματα πού χρειάζονται συντονισμό καί εὐρύτερη πολιτική στρατηγική γιά τό περιβάλλον, ὅπως δέν πέρασε καί τό συγκεκριμένο σ/ν τῶν ὑπουργείων Βιομηχανίας καί Ἐργασίας. Ἀποτέλεσμα εἶναι νά μὴν ὑπάρχει οὐσιαστικά κανένας πολιτικά ὑπεύθυνος γιά τό περιβάλλον στήν Ἑλλάδα, παρά πολλοί «μικροί» ὑπεύθυνοι, ἔτσι ὥστε καί ἡ ὅποια πίεση τῶν στρωμάτων πού θίγονται ἀπό τή ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος, νά μὴν δρίσκει ἕνα ἄμεσο πολιτικά ὑπεύθυνο.

Ἄν ὅμως αὐτό ἔχει ἕνα βραχυπρόθεσμο ὄφελος γιά τήν κυβέρνηση πού ἀντιμετωπίζει πιέσεις γιά προστασία τοῦ περιβάλλοντος, ἔχει ἕνα σημαντικό κόστος γιά τό ἴδιο τό περιβάλλον καί τόν κόσμο πού θίγεται, ἀφοῦ δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει μιά ἐνιαία περιβαλλοντική πολιτική. Ἀλλά δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πολιτική αὐτή θά πλήξει τελικά αὐτούς πού τήν ἐπέλεξαν, καί ὄχι πολύ μακροπρόθεσμα, γιατί τά περιβαλλοντικά προβλήματα εἶναι ἤδη χειροπιαστά καί οἱ πιέσεις πού ἀσκοῦνται καί θά ἀσκηθοῦν ἀπό τόν κόσμο, θά εἶναι πολύ σημαντικές.